

utracione dziedzictwo

Wojciech Młynarski

Wydawnictwo Literackie

Wydanie I, 2017

ISBN 978-83-08-05205-5

Wydanie I, 2017

Wydawnictwo Literackie

Wydanie I, 2017

Wydawnictwo Literackie

Europejskie Dni Dziedzictwa Wspólne działanie Rady Europy i Komisji Europejskiej

Patronat honorowy

Minister
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ogólnopolski koordynator EDD

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Dolnośląski koordynator EDD

MUZEUM
NARODOWE
we Wrocławiu

MUZEUM
ETNOGRAFICZNE
we Wrocławiu
ODDZIAŁ MUZEUM NARODOWEGO

Ogólnopolski patronat medialny

TVP
KULTURA

POLITYKA

SPOTKANIA
Z ZABYTKAMI

HISTORIA

WP
wirtualna polska

STRÖER

Dolnośląski patronat medialny

TVP
HISTORIA

TVP
WROCLAW

dwójka
POLSKIE RADIO

RADIO
WROCLAW

iram

SR

rynek
i sztuka
www.funduszka.pl

inyou
pocket.com
ESSENTIAL CITY GUIDES

Wrocław-life.com

pik
wroclaw.pl

Gmina Polska

utracone dziedzictwo

Europejskie Dni Dziedzictwa w Polsce 2015
Dolny Śląsk

12–13, 19–20 września 2015

www.edd.nid.pl | www.mn.wroclaw.pl
www.muzeumetnograficzne.pl | www.umwd.dolnyslask.pl

Szanowni Państwo

We wrześniu świętujemy po raz kolejny Europejskie Dni Dziedzictwa – 23. odsłona odbędzie się w tym roku pod wspólnym hasłem przewodnim „Utracone dziedzictwo”. Temat wielowymiarowy i uniwersalny – mam nadzieję, że każdy organizator i każdy uczestnik znajdzie w nim coś dla siebie.

Pochylimy się nad wszelkimi elementami dziedzictwa, które tracimy na skutek różnych zawirowań historycznych – działań wojennych, zmian granic, przesiedleń, grabieży. Straty dotyczą zarówno zasobów materialnych – zabytków, skarbów narodowych, kolekcji sztuki, rzemiosła – jak i tych niematerialnych, dotyczących sfery duchowej i emocjonalnej. Europejskie Dni Dziedzictwa są wyśmienitą okazją do przypomnienia ważnych wydarzeń, ginących zawodów, a także wybitnych ludzi, którym nie było dane kontynuowanie pracy na rzecz ojczyzny. Niech to będzie ich święto – święto młodych, zdolnych, ambitnych, których strata uszczupliła zasoby naszej kultury narodowej.

Europejskie Dni Dziedzictwa, będąc ważnym projektem edukacyjnym, stają się doskonałym narzędziem promującym lokalne dziedzictwo. Dzięki staraniom organizatorów tegoroczna edycja pozwoli każdemu je poznać i przypomnieć oraz skłonić do refleksji nad stopniowo ginącą na naszych oczach niezwykle wartościową, lokalną spuścizną naszych przodków. Być może „Utracone dziedzictwo” przyczyni się do uratowania tego, co warunkuje naszą tożsamość – elementów dziedzictwa, dzięki którym każdy może być dumny ze swojej małej ojczyzny. Liczne wydarzenia kulturalne z pewnością nam w tym pomogą, tym bardziej, że są dostępne dla wszystkich – udział w wydarzeniach organizowanych pod szyldem EDD jest całkowicie bezpłatny.

Informator, który Państwo otrzymali, jest propozycją spędzenia ciekawych chwil w historycznej przestrzeni, dających możliwość przeżycia niezapomnianej przygody intelektualnej. Zawiera pełną ofertę planowanych na terenie Waszego województwa wydarzeń kulturalnych, na które serdecznie wszystkich zapraszam.

Piotr Żuchowski

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
Generalny Konserwator Zabytków

Szanowni Państwo

„Utracone dziedzictwo” – pod takim hasłem odbywa się 23. edycja Europejskich Dni Dziedzictwa. Dolny Śląsk tradycyjnie uczestniczy w tym największym w Europie projekcie społecznym i edukacyjnym, zapoczątkowanym przed ponad 20 laty przez Radę Europy.

Tegoroczne Europejskie Dni Dziedzictwa zwracają uwagę na nasze dziedzictwo kulturowe, a zwłaszcza na te jego elementy, które zostały już utracone, lecz pamięć o nich może zostać ocalona.

Organizatorzy zainspirowani tematem tej edycji przygotowali bogatą ofertę. Zawiera ona możliwość bezpłatnego zwiedzania muzeów, udziału w licznych wystawach, prelekcjach, imprezach plenerowych, pokazach i warsztatach, spotkaniach z twórcami kultury i wielu innych przedsięwzięciach o różnorodnym charakterze, skierowanych do wszystkich grup społecznych i wiekowych.

Zapraszam do odwiedzenia zwłaszcza tych miejsc, które na co dzień nie są dostępne dla turystów, do odkrywania często nieznannej historii naszego regionu. Aktywne uczestnictwo w tym święcie pozwoli nam lepiej zapoznać się z bogactwem naszego dziedzictwa kulturowego oraz zwrócić uwagę na konieczność jego ochrony.

Cezary Przybylski

Marszałek Województwa Dolnośląskiego

Spis treści

Bielawa	8
Boguszyce	10
Bolesławiec	12
Bolków	15
Bukowiec	17
Dobroszyce	18
Duszniki-Zdrój	20
Głogów	22
Gorzanów	25
Jaworzyna Śląska	26
Jelenia Góra	28
Jelenia Góra – Jagniątków	32
Kamienna Góra	34
Karpacz	36
Kłodzko	38
Krzyżowa	40
Kudowa-Zdrój	42
Ludwikowice Kłodzkie	43
Męcinka	44
Mysłakowice	46
Niemcza	49
Nowa Ruda	51
Oborniki Śląskie	53
Oleśnica	54
Oława	56
Pielgrzymka	58
Polanica-Zdrój	59
Radwanice	61
Rębiszów	62
Stara Morawa	64
Stary Gieraltów	66
Syców	67
Szklary Huta	68
Świerzawa	69
Trzciano	71
Wisznia Mała	73
Wrocław	74
Wrzeszczyn	104
Złoty Stok	106

Bielawa

Miejska Biblioteka Publiczna, ul. Piastowska 19 b

12 września | godz. 17.00

„Tradycje kulturowe w dawnym powiecie dzierzoniowskim”
– wykład dr. Rafała Brzezińskiego.

18 września | godz. 18.00

Promocja rocznika miejskiego „Bibliotheca Bielaviana 2014”.
W czasopiśmie znajduje się wiele artykułów i wywiadów
dotyczących mieszkańców miasta i ich wspomnień.

Organizator

Miejska Biblioteka Publiczna, ul. Piastowska 19 C, 58-260 Bielawa,
Urszula Ubych, Anna Brzezińska,
tel. 535 880 585, e-mail: mbp.bielawa@gmail.com

Dojazd

Między pl. Wolności a pl. Kościelnym, główna droga.

fol. Archiwum MBP w Białawie

Boguszyce

Izba Pamięci Gminy Oleśnica, Boguszyce 63

18, 19 września | godz. 10.00–15.00

Zwiedzanie, prezentacje artystyczne, warsztaty (m.in. lepienia pierogów i kiszenia ogórków wg kresowych przepisów, darcie pierza), degustacje potraw.

W tym wyjątkowym miejscu na mapie podwrocławskiej gminy Oleśnica będzie można spotkać właścicieli przedmiotów, przywiezionych przez przesiedleńców z dawnych Kresów Wschodnich po 1945 r. na teren gminy Oleśnica, posłuchać barwnych historii, obejrzeć filmy z nagranyymi wspomnieniami. Historie zawarte w przedmiotach posłużyły za inspiracje do stworzenia Izby Pamięci Gminy Oleśnica. Wśród kolekcji kilkudziesięciu małych samochodów, płyt gramofonowych, starych banknotów, książek, wiejskich narzędzi, znalazły się także, przywiezione w powojennych transportach, przedmioty codziennego użytku, stare radia czy maszyny do szycia.

Organizator

Gminny Ośrodek Kultury Oleśnica, Ligota Polska 3A,
56-400 Oleśnica,
Piotr Michałowski,
tel. 71 314 02 38, e-mail: kierownik@gokolesnica.pl

Dojazd

Jadąc drogą S8/E67 z Wrocławia w kierunku Warszawy, należy zjechać na Oleśnicę na węźle Dąbrowa, następnie kierować się przez miasto na Warszawę i skręcić przed Spalicami w lewo na Boguszyce.

fot. Archiwum GOK Oleśnica

Bolesławiec

Muzeum Ceramiki, ul. Mickiewicza 13 oraz teren Bolesławca

12 września | godz. 11.00–14.00

„Utracone dziedzictwo? Dawny Bolesławiec oczami współczesnej młodzieży” – gra miejska współorganizowana z Hufcem ZHP w Bolesławcu.

Organizator

Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, ul. Mickiewicza 13,
59-700 Bolesławiec,

Agata Bojanowska, Krzysztof Rajczakowski,

tel. 75 644 22 00, e-mail: pocza@muzeum.boleslawiec.net

fol. G. Matyryn

fol. Archiwum Muzeum Ceramiki w Bolesławcu

foto: Archiwum Muzeum Zamkowego w Bojkowie

Bolków

Muzeum Zamek w Bolkowie, ul. Zamkowa 1

12 września | godz. 12.00–18.00

XVII-wieczny piknik historyczny – impreza plenerowa poświęcona kulturze i obyczajom XVII-wiecznej Europy.

„Utracone dziedzictwo – wspólna tożsamość” – otwarcie wystawy plenerowej (dziedziniec wewnętrzny zamku).

12–13 września

Zamek otwarty w godzinach 9.00–18.00.

Organizator

Muzeum Zamek w Bolkowie, Oddział Muzeum Karkonoskiego, w Jeleniej Górze, ul. Zamkowa 1, 59-420 Bolków, Adam Łaciuk (kierownik),
tel. 75 741 32 97, e-mail: kustosz@zamek-bolkow.info.pl

Dojazd

Możliwość zaparkowania na parkingu pod Zamkiem, ul. Bolka 14.

foto: K. Sawicki

Bukowiec

Pałac i Park, ul. Robotnicza 6

19, 20 września | godz. 11.00–21.00

Jesień w Bukowcu – gościnnie u Hrabiny von Reden.
Impreza plenerowa organizowana z niemieckim partnerem.
Zapraszamy na obchody 200-lecia śmierci hrabiego Redena – twórcy najpiękniejszego założenia romantycznego w tej części Europy, polsko-niemiecki wieczór literacki, „Czas i przestrzeń” – wystawę Stowarzyszenia „Nowy Młyn” Kolonia Artystyczna, koncert Jeleniogórskiego Chóru Kameralnego „Collegium Musicum”.

Hrabia i hrabina von Reden stworzyli w Bukowcu na początku XIX w. wyjątkowy kompleks pałacowo-parkowy, będący sercem Kotliny Jeleniogórskiej. Majątek do niedawna zapomniany i zaniedbany, powoli odzyskuje utracony blask, a postaci ich twórców na nowo pojawiają się w świadomości mieszkańców regionu i odwiedzających go turystów.

Organizator

Związek Gmin Karkonoskich Pałac Bukowiec, ul. Robotnicza 6,
58-533 Mysłakowice,
Witold Szczudłowski (dyrektor biura),
tel. 75 718 24 15, e-mail: biuro@karkonosze.eu

Fundacja Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej
Monika Paterka,
tel. 603 619 139, e-mail: monika.paterka@dolinapalacow.pl

Dojazd

Drogą z Jeleniej Góry na Kowary.

Dobroszyce

Pałac, ul. Wojska Polskiego 25

13 września | godz. 12.00–18.00

„Opowiem Ci o zamku w Dobroszycach...” – prezentacja,
„Co nam zostało z tamtych lat...” – konkurs fotograficzny i wystawa,
„Dla każdego coś dobrego” – jarmark, Quest Wyprawa Odkrywców
„Dzieje zamku w Dobroszycach”, ponadto zwiedzanie zamku z kustoszem, loteria fantowa, animacje i zabawy dla dzieci i młodzieży, konkursy, gry zręcznościowe...

Organizator

Fundacja Partnerstwo Jadwiga, ul. Wojska Polskiego 25,
56-410 Dobroszyce,
Adam Traczyk,
tel. 71 314 14 85, e-mail: fundacja@jadwiga.eu

Dojazd

Drogą nr 340, w miejscowości Dobroszyce kierować się na Siekierowice.

foto: P. Sopiuch

19

fot. P. Sopuch

Duszniki-Zdrój

Muzeum Papiernictwa, ul. Kłodzka 42

12 września | godz. 11.00–15.00

„Tradycje hutnicze w Dusznikach-Zdroju i okolicznych miejscowościach”. Prelekcje ze slajdami na temat huty żelaza oraz huty szkła w okolicznych miejscowościach. Prezentacja średniowiecznej techniki grawerowania szkła. „W poszukiwaniu minerałów” – zabawa plenerowa dla rodzin.

13 września | godz. 9.00–15.00

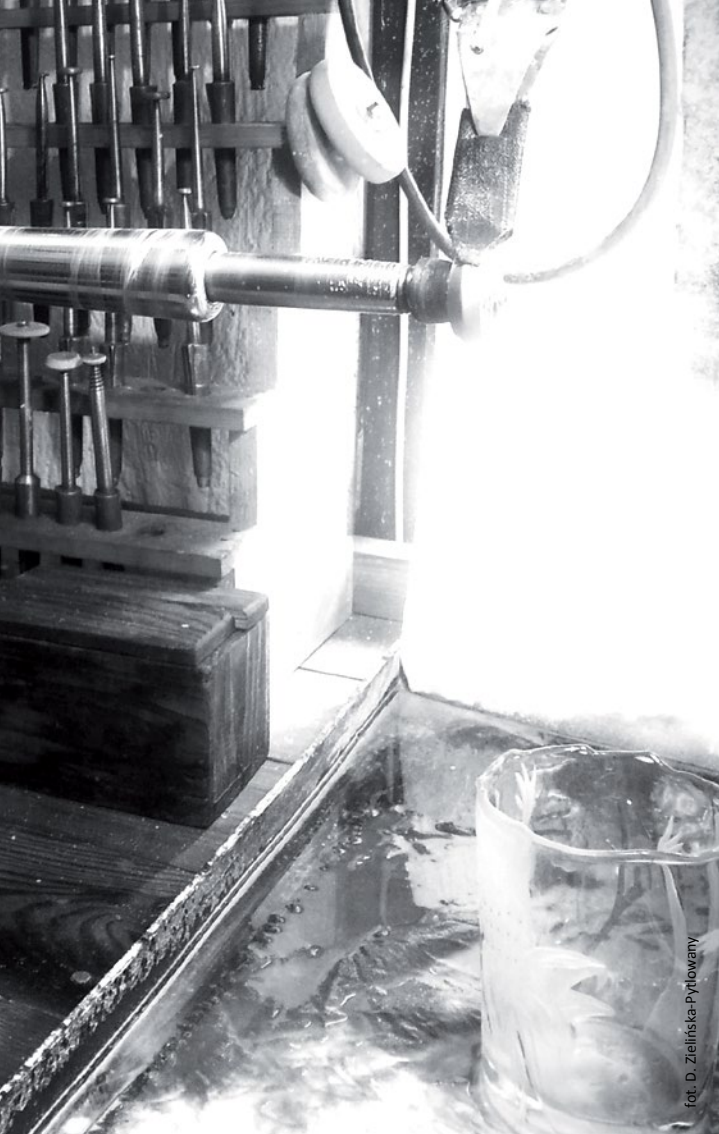
Zwiedzanie muzeum połączone z pokazem czerpania papieru.

Organizator

Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, ul. Kłodzka 42,
57-340 Duszniki-Zdrój,
Dagmara Kacperowska,
tel. 74 862 74 15, e-mail: dkacpero@muzpap.pl

Dojazd

Młyn Papierniczy znajduje się przy głównej trasie Wrocław–Praga (8).
Można zaparkować po prawej stronie muzeum.

fot. D. Zielińska-Pytłówny

Głogów

Muzeum Archeologiczno-Historyczne, ul. Brama Brzostowska 1

20 września | godz. 13.00–15.00

„Miasto w kawałkach” – zabawa edukacyjna dla dzieci i młodzieży.
Układanie puzzli z widokami dawnego Głogowa
(prowadzą Anna Wawryszewicz i Agnieszka Filipczak).

20 września | godz. 15.30

„Po zatartych śladach głogowskiej gminy żydowskiej”
– wykład Renaty Matysiak

12–13 , 19–20 września | godz. 10.00–17.00

Zwiedzanie muzeum.

Organizator

Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Głogowie,
ul. Brama Brzostowska 1, 67-200 Głogów,
Anna Wawryszewicz,
tel. 76 834 10 81 w. 43,
e-mail: anna.wawryszewicz@muzeum.glogow.pl

Dojazd

Od strony Wrocławia i Legnicy w kierunku Leszna, parking od strony
ul. Zamkowej.

fol. M. Swiderska

24

fot. przedwojenna karta pocztowa z prywatnych zbiorów R. Dumy

A black and white photograph of a church tower with a cross on top, viewed from a distance through trees and a stone wall. The tower is the central focus, with a cross on top. To the left, there are other buildings with gabled roofs. In the foreground, there are large, leafy trees and a stone wall with arches. The sky is cloudy.

Gorzanów

Pałac, ul. Podzamcze 8

19 września | godz. 15.00

„Zapomniane dziedzictwo Hrabstwa Kłodzkiego i początki jego rewitalizacji”. Wystawa związana z utraconymi, zniszczonymi i zdewastowanymi obiektami, detalami i zapomnianymi wątkami kulturowymi. Przykłady rewitalizacji obiektów i związane z tym różne sposoby ratowania i wpisania w nową rzeczywistość: kompleksu pałacowo-parkowego w Gorzanowie (d. Grafenort), pałacyku w Kamieńcu k. Kłodzka, kompleksu pałacowego w Ścinawce Górnej (d. Schloss Scharfeneck), zamku w Międzyzlesiu, pałacu w Żelaźnie oraz spoza Hrabstwa Kłodzkiego: Domu pod Twierdzą w Srebrnej Górze, zabytków Broumovska w Czechach.

Organizator

Towarzystwo Miłośników Gorzanowa, Fundacja Pałac Gorzanów,
ul. Podzamcze 8, 57-521 Gorzanów,
Robert Duma, Alicja Siatka,
tel. 607 79 92 71,
e-mail: tmg.gorzanow@wp.pl, www.tmggorzanow.pl

Dojazd

W środku Ziemi Kłodzkiej przy międzynarodowej trasie na Wiedeń, między Kłodzkiem a Bystrzycą Kłodzką.

Jaworzyna Śląska

Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku, ul. Towarowa 4

19 września | godz. 12.00

Utracone dziedzictwo – zabytki techniki. Konferencja.
(Obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc).

Zmiany w ostatnich dwudziestu pięciu latach technologii produkcji oraz rozwoju gospodarczego spowodowały istotne przeobrażenia w rozwoju społecznym w Polsce. Transformacja gospodarki polskiej w kierunku wolnego rynku przyspieszyła proces przestawiania gospodarki na nowe technologie, dające możliwość uczestniczenia w globalnym rynku. Zmiany dotyczyły wielu przestrzeni rozwoju społecznego i gospodarczego. Najbardziej wyraźne są w obrębie miast i regionów o przemysłowym rodowodzie. Likwidacja nieekonomicznych gałęzi produkcji spowodowała znaczne spowolnienie rozwoju, a niekiedy upadek gospodarczy wielu miejscowości wyrosłych w okresie rewolucji przemysłowej. Jednym z istotnych problemów związanych z reorganizacją gospodarki jest pozbawienie funkcji przestrzennych dawnych zakładów przemysłowych. Wpływające kiedyś na lokalny rozwój gospodarczy przedsiębiorstwa stały się zdegradowaną przestrzenią stanowiącą przeszkodę w dalszym rozwoju. Dostrzeganie potrzeby ochrony dziedzictwa przemysłowego w trakcie likwidacji nieefektywnego przemysłu w Polsce było w zasadzie nie-

obecne. Do dzisiaj zabytek przemysłu postrzegany jest przede wszystkim jako architektoniczna pozostałość dawnej fabryki, a nie jako element procesów technologicznych realizowanych w oparciu o zespół urządzeń, gdzie budynek stanowi jedynie obudowę realizowanych technologii, ciągów produkcyjnych, maszyn i urządzeń. Ostatnie lata przyniosły wzrost świadomości wartości dziedzictwa przemysłowego. Prowadzone są prace nad historią rozwoju przemysłowego regionów, a także nad dokumentowaniem materialnych pozostałości po dawnej aktywności przemysłowej. Celem konferencji jest podjęcie dyskusji zmierzającej do określenia metodologii ochrony zabytków przemysłowych w Polsce. Wśród prelegentów są osoby mogące podzielić się praktycznym doświadczeniem w ratowaniu zabytków techniki oraz osoby, które brały udział w opracowaniu i realizacji projektów ochrony dziedzictwa przemysłowego.

Organizator

Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku, ul. Towarowa 4,
58-140 Jaworzyna Śląska,
Maciej Mądry,
tel. 534 401 666, e-mail: maciej.madry@muzeatechniki.pl

Dojazd

Koleją z Wrocławia w kierunku Jeleniej Góry, Szklarskiej Poręby i Wałbrzycha (wszystkie pociągi zatrzymują się na stacji Jaworzyna Śląska). Samochodem z Wrocławia (Legnicy) drogą krajową 35 (Świdnica, Wałbrzych), autostradą A4 do zjazdu Kostomłoty w kierunku Jeleniej Góry.

Jelenia Góra

Muzeum Karkonoskie, ul. Jana Matejki 28

12–13 września | godz. 9.00–17.00

Zwiedzanie wystaw stałych: „Z historii Jeleniej Góry i regionu”, „Stała wystawa szkła artystycznego” i czasowej: „Polskie stroje i tańce ludowe – prace Zofii Stryjeńskiej z kolekcji rodziny Żerlicyńców-Żarskich”.

Muzeum Karkonoskie posiada bogate zbiory związane z kulturą i historią Karkonoszy, pogranicza śląsko-czeskiego i Dolnego Śląska. Do najcenniejszych należy największa w Polsce kolekcja szkła artystycznego, wzbudzająca szerokie zainteresowanie wśród odbiorców z całej Europy. Wystawy są stale wzbogacane o liczne udogodnienia, m.in. informacyjne ekrany dotykowe, filmy, gry multimedialne czy specjalny kącik dla dzieci, w którym można obejrzeć komiks nawiązujący do historii Jeleniej Góry. Ciekawym elementem stałej wystawy historycznej jest też multimedialna mapa Jeleniej Góry, dzięki której, przeglądając zasoby od dawnych grafik po współczesne zdjęcia, można prześledzić, jak zmieniało się miasto. Opisy na wystawach oraz informacje umieszczone w multimediami dostępne są nie tylko w języku polskim, ale również w językach angielskim, niemieckim i czeskim.

Organizator

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze, ul. Jana Matejki 28,
58-500 Jelenia Góra,
Aneta Sikora-Firszt,
tel. 75 645 50 73, e-mail: promocja@muzeumkarkonoskie.pl

fol. W. Miatkowski

Portret Hansa Ulryka Schaffgotscha,
fot. Archiwum Organizatora

Jelenia Góra

Muzeum Przyrodnicze, ul. Cieplicka 11 A

12 września | godz. 16.00

„Muzeum Miejskie w Jeleniej Górze” – prelekcja multimedialna, prowadzi Ivo Łaborewicz.

„Biblioteka Majoracka i Muzeum Schaffgotschów w Cieplicach” – prelekcja multimedialna, prowadzi Joanna Mielech.

Prepozyturę klasztoru cystersów z Krzeszowa w Cieplicach ufundował w 1403 r. Gotsche II Schoff. W ciągu 400 lat cystersi rozbudowywali swoje probostwo i prowadzili uzdrowisko. W 1810 r. w wyniku sekularyzacji dóbr kościelnych na Śląsku utracili wszystko. W 1812 r. Schaffgotschowie odkupili pusty zespół poklasztorny i w jego części umieścili wspaniałą Bibliotekę Majoracką oraz bogate zbiory historyczne i przyrodnicze. Zbiory udostępniono w 1834 r. i tak przetrwały do 1945 r. W latach 1948–1952 księgozbiór i najcenniejsze eksponaty rozdzielono wśród wielu instytucji w Polsce i wywieziono z Cieplic.

Organizator

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, ul. Cieplicka 11 A,
58-560 Jelenia Góra,
Aleksandra Nowak-Odelga,
tel. 75 75 515 06, e-mail: ola@muzeum-cieplice.pl

Dojazd

Z centrum Jeleniej Góry ul. Wolności do Cieplic, przy Parku Norweskim skręcić w prawo, wzdłuż Parku Zdrojowego, przy Domu Zdrojowym „Agat” skręcić w prawo, wzdłuż Parku Zdrojowego do Zespołu Pocysterskiego, po prawej stronie druga brama wjazdowa w murze dawnego klasztoru.

Jelenia Góra – Jagniątków

Muzeum Miejskie „Dom Gerharta Hauptmanna”, ul. Michałowicka 32

12 września | godz. 14.00

„Gloria i exodus – historia szlachty śląskiej” – projekcja filmu dokumentalnego Ronalda Urbańczyka i Andrzeja Klamta.

Chcielibyśmy przybliżyć zapomnianą historię Śląska, która odżywa we wspomnieniach potomków rodzin śląskich arystokratów, o czasach przejściowych od cesarstwa przez demokrację do dyktatury nazistowskiej, a także o sytuacji dawnych niemieckich prowincji wschodnich po II wojnie światowej. Rodziny szlacheckie jak Ballestrem, Henckel von Donnersmarck, Eichborn, Küster, Wietersheim Kramsta, Tiele-Winckler i Książęta Pszczyńscy reprezentują szlachtę, która przyczyniła się do rozwoju przemysłu, architektury i kultury bogatego w historię kraju nad Odrą.

19 września | godz. 14.00

Otwarcie wystawy grafik i obrazów z kolekcji Jana Haluszki.
Wystawa grafik współczesnych zachodnioeuropejskich (głównie

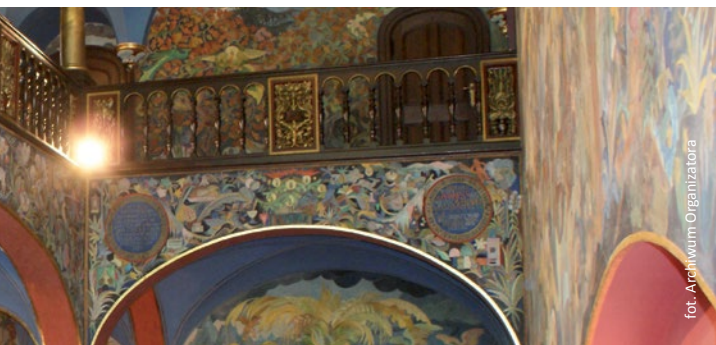
niemieckich) artystów z kolekcji Jana Haluszki w dawnej rezydencji śląskiego noblisty, to nawiązanie do pasji kolekcjonerskich samego Gerharta Hauptmanna. Pisarz już przed stu laty stworzył w swej karkonoskiej rezydencji wyjątkowe miejsce, znane z niezwykle bogatych kolekcji dzieł sztuki współczesnej, które zniknęły z tego miejsca bezpowrotnie. Przekazane do zbiorów muzeum obiekty urzekają formą, są niezwykle ciekawym przykładem współczesnej grafiki europejskiej. Ukazują utracone dziedzictwo świata poukładanego, swoistego sensu istnienia, którego ludziom współczesnym tak bardzo brakuje.

Organizator

Muzeum Miejskie „Dom Gerharta Hauptmanna”,
ul. Michałowicka 32, 58-570 Jelenia Góra,
Julita Izabela Zaprucka (dyrektor),
tel. 75 755 32 86, faks 75 755 63 95, e-mail: kontakt@muzeum-dgh.pl

Dojazd

W Jeleniej Górze należy kierować się na dzielnicę Sobieszów, a następnie na Jagniątków. W Sobieszowie należy skręcić w kierunku Jagniątkowa zgodnie z drogowszkazem. Na drodze umieszczone są znaki prowadzące do muzeum. Istnieje możliwość dojazdu autobusem miejskim nr 15.

Kamienna Góra

Muzeum Tkactwa, pl. Wolności 11

12–13, 19–20 września | godz. 10.00–14.00

Zwiedzanie

Fabryka tekstylna Valk Valentin Grünfeld.

Największa fabryka tekstylna w Kamiennej Górze, w której produkowano tkaniny lniane, ręczniki i stroje kąpielowe, szlafroki, obrusy i serwetki firmowe dla kolei pruskich, hoteli i innych instytucji, a także bawełnianą bieliznę damską, męską i dziecięcą oraz ekskluzywną, zdobioną haftami, herbami i inicjałami, którą kupowała połowa Europy. Na wystawach światowych Grünfeld był nagradzany złotym i srebrnym medalem. To, co w Kamiennej Górze wyprodukowano, było sprzedawane w nowoczesnym Domu Handlowym przy głównej ulicy w Berlinie i Kolonii. Dziś budynek fabryki, niegdyś najpiękniejsza budowla w Kamiennej Górze, stoi zaniedbany, wyburzono w nim tkalnie, a okazały gmach spedycji i siedziby firmy niszczyły na naszych oczach. W muzeum można zobaczyć wystawę o historii i świetności fabryki w mieście nazywanym przez stulecia stolicą śląskiego Iniarstwa.

Organizator

Muzeum Tkactwa w Kamiennej Górze, pl. Wolności 11,
58-400 Kamienna Góra,
Małgorzata Ogonowska,
tel. 75 744 22 75, e-mail: sekretariat@muzeumtkactwa.pl

Dojazd

Kierunek Lubawka, parking przy ul. Spacerowej – wzdłuż ulicy.

Landeshut i. Sch.

foto: Archivium Organizatora

Karpacz

Muzeum Sportu i Turystyki, ul. Kopernika 2

12 września | godz. 16.00

„Niemieckie ślady na Dolnym Śląsku” – wykład Zbigniewa Kulika z prezentacją multimedialną.

Po II wojnie światowej, po zajęciu tzw. Ziem Zachodnich, ówczesna władza komunistyczna czyniła wszystko, aby jak najszybciej i na trwałe zamazać na tych terenach całą historię i dorobek niemieckiego dziedzictwa materialnego. Zniknęło też całe niemieckie nazewnictwo. Władze chciały pochwalić się bardzo szybką polonizacją tych terenów. Udało się to w dużym stopniu zrealizować. Nawet po wielu latach ta zamalowana i ukryta historia znowu ogłąda światło dzienne. W większości jednak dość przypadkowo lub też z rozmysłem uwidaczniana jest przez historyków. Dziś już to nikogo nie razi, a nawet wykorzystywane jest jako reklama dawnych obiektów, ciekawych miejsc, a nawet całych miejscowości.

Organizator

Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu, ul. M. Kopernika 2,
58-540 Karpacz,
Zbigniew Kulik (dyrektor),
tel. 75 761 96 52, e-mail: z.kulik@dolnyślask.pl

Kłodzko

Muzeum Ziemi Kłodzkiej, ul. Ignacego Łukasiewicza 4

12 września | godz. 17.00

„Skarb z Głogowa” – otwarcie wystawy numizmatycznej przygotowanej przez Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Głogowie, poświęconej skarbowi średniowiecznych monet denarowych, jednym z największych skarbów numizmatycznych znalezionych w Polsce i Europie, odkrytemu w Głogowie w 1987 r. Kurator wystawy Krystian Książek wygłosi podczas otwarcia wykład pt. „Skarb średniowieczny z Głogowa na tle przemian państwa polskiego z przełomu XII/XIII w.”.

Organizator

Muzeum Ziemi Kłodzkiej w Kłodzku, ul. Ignacego Łukasiewicza 4,
57-300 Kłodzko,
Krzysztof Miszkiewicz,
tel. 74 867 35 70 w. 23, e-mail: dno@muzeum.klodzko.pl

Dojazd

Centrum miasta. Naprzeciwko muzeum znajduje się miejski, płatny parking.

Krzyżowa

Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego, Krzyżowa 7

12–13 września | godz. 12.00, 14.00, 16.00

Utracone dziedzictwo? – Dom na Wzgórzu i Krąg z Krzyżowej.

Zapraszamy do odwiedzenia Krzyżowej, poznania historii miejsca i ludzi z nim związanych oraz obejrzenia krótkiego filmu.

Krzyżowa jako miejsce europejskich spotkań powstało po przełomie 1989 r. na terenie byłego majątku rodziny von Moltke w dawnym Kreisau, dzisiejszej Krzyżowej. Zapraszamy do zwiedzania „Domu na Wzgórzu”, położonego na wzniesieniu w pobliżu kompleksu pałacowego, który na co dzień nie jest otwarty dla publiczności. Dom na Wzgórzu, w którym od 1928 r. do końca wojny mieszkała rodzina von Moltke, był trzykrotnie miejscem spotkań antyhitlerowskiej grupy zwanej „Kąg z Krzyżowej”.

Organizator

Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego, Krzyżowa 7,
58-112 Grodziszczce,
Dominik Kretschmann,
tel. 74 850 03 00, e-mail: d.kretschmann@krzyzowa.org.pl

Dojazd

Drogą nr 382 Świdnica–Dzierżoniów, skręcić między miejscowościami Boleścin i Grodziszczce w asfaltową drogę gminną (Aleję Czereśniową). Z Alei Czereśniowej skręcić w lewo i kierować się w stronę Grodziszczca. Po minięciu tablicy z nazwą miejscowości (Grodziszczce) i przejechaniu ok. 600 m na pierwszym skrzyżowaniu skręcić ostro w prawo. Po 700 m wjechać na drogę szutrową. Po ok. 50 m wjechać na parking.

for. D. Kretschmann

Kudowa-Zdrój

Muzeum Kultury Ludowej Podgórze Sudeckiego, ul. Pstrążna 14

18 września | godz.10.30–12.30

„Utracone dziedzictwo materialne a dziedzictwo duchowe na przykładzie Kresów” – prelekcja historyka i muzeologa Bronisława Kamińskiego.

Pieczenie kiełbasek przy ognisku na terenie skansenu.

Organizator

Muzeum Kultury Ludowej Podgórze Sudeckiego, ul. Pstrążna 14,
57-350 Kudowa-Zdrój,

Krzysztof Chilarski, tel. 74 866 28 43, e-mail: skansen@kudowa.pl

Dojazd

7 km z centrum Kudowy-Zdroju.

Ludwikowice Kłodzkie

**Biblioteka Publiczna w Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda,
ul. Fabryczna 2**

18 września | godz. 17.00

„Album rodzinny” – wystawa fotografii ze zbiorów mieszkańców Gminy Nowa Ruda oraz lekcja biblioteczna.

„Album rodzinny” to swoisty zapis uroczystości rodzinnych, ale także nieoficjalnych spotkań towarzyskich. To portrety rodziny i przyjaciół, udokumentowane wycieczki, wakacje, scenki rodzinowe, narodziny, pogrzeby. To zapis rodzinnej historii, zatrzymane wspomnienia, chwile błahe i ważne, wystylizowane i naturalne. Znajduje się tam historia ludzi i miejsc, historia, która nigdy nie zginie.

Organizator

Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda, ul. Fabryczna 2,
57-450 Ludwikowice Kłodzkie,
Urszula Poźniak,
tel. 74 871 65 28, e-mail: bibliotekagmnoraruda@poczta.fm

Dojazd

Ludwikowice Kłodzkie znajdują się na trasie Kłodzko–Wałbrzych, przy drodze wojewódzkiej nr 381.

Męcinka

Park Krajobrazowy „Chełmy”

13 września | godz. 13.00–18.00

Utracone Dziedzictwo Szarych Zakonników

13.00 – Spotkanie w kościele pw. św. Andrzeja Apostoła. Możliwość zapoznania się z dziedzictwem cysterskim dotyczącym regionu.

13.15 – Wspólna wędrówka – pielgrzymowanie szlakiem cysterskim.

14.00 – Nabożeństwo Drogi Krzyżowej w oparciu o dziedzictwo kapliczek z 1740 r.

15.00 – Spotkanie na szczycie góry Górzec zakończone eucharystią.

16.00–18.00 – Rodzinny piknik u podnóża góry przy sztolni „Rudolf”

Spotkanie, które odbywa się na Szlaku Cysterskim, swoją tradycją sięga XVIII w. W tym czasie (1740 r.) na górze Górzec mnisi zbudowali stacje drogi krzyżowej. Głęboko wpisana tradycja spotkań w tym miejscu przetrwała wśród ludności niemieckiej zamieszkującej te tereny przed II wojną światową. Obecni mieszkańcy przejęli tę tradycję, pielęgnując ją i kultywując. Z pozoru zwyczajne wzniesienie kryje w sobie

utracone dziedzictwo. To zapis historii i niezwykłych wydarzeń związanych z cystersami. Zaproszeni na ziemię dolnośląską przynieśli tu cywilizację i kulturę europejską, zmieniając nieużytki w uprawne pola, zakładając stawy hodowlane i gospodarstwa rolne (grangie). Rada Europy powołując do istnienia Szlak Cysterski w 1990 r. chciała, aby oprócz wartości materialnych, jakimi są monumentalne opactwa, idea ta niosła przesłanie wspólnych wartości, które leżą u podstaw Europy. Podczas corocznych spotkań udaje się nam przekazać te treści, budując poczucie własnej tożsamości we wspólnej rodzinie narodów europejskich.

Organizator

Parafia rzymsko-katolicka pw. św. Andrzeja Apostoła w Męcince,
Męcinka 27, 59-424 Męcinka,
ks. dr Marek Kluwak,
tel. 608 670 820, e-mail: mkluwak@gmail.com

Dojazd

Z Wrocławia ok. 90 km (przewidywany czas dojazdu ok. 70 minut).
Należy kierować się autostradą A4 w kierunku Legnicy, zjeżdżając na Jawor. Z Jawora jechać drogą nr 363 w kierunku Złotoryi.

fot. K. Suchecka

Mysłakowice

Gminny Ośrodek Kultury, ul. Daszyńskiego 29

19 września | godz. 14.00–18.00

Wystawa „Zakłady Lniarskie »Orzeł« – utracone dziedzictwo Mysłakowiczian”.

Wystawa prezentuje najciekawsze zdjęcia fabryki lniarskiej. Będzie można ją obejrzeć w latach rozkwitu, świetności, ale również stan obecny. Chcemy pokazać, jakim dobrodziejstwem dla Mysłakowic i jej mieszkańców była fabryka. Pokażemy, jak rozwijała się gmina w latach świetności zakładów. Wspomnieniami uchwyconymi w kadrze powrócimy do czasów dobrobytu i rozkwitu myślakowickiej ziemi.

Mysłakowice leżące u stóp Karkonoszy to nie tylko piękne krajobrazowo tereny, wprawiające w zachwyt władców Mysłakowic, ale również przemysł. Mieszkańcy wsi zajmowali się uprawą, chałupniczym przędzeniem i tkaniem lnu, a za punkt honoru każdej gospodyni było mieć i ubierać się we własnoręcznie wykonany z tkanin lnianych strój. W roku 1839 z rozkazu władz królewskich rozpoczęto przebudowę

istniejących zabudowań na terenie górnego dworu Mysłakowic (nazwa tyrolska Erdmannsdorf) na potrzeby mechanicznej przędzalni lnu. 1 czerwca 1844 r. wyprodukowano mechanicznie pierwsze kilogramy przędzy. Rozwój przemysłu na skalę europejską zdecydował o kolejnych sukcesach przędzalni lnu, którą następnie nazwano Fabryką Lniarską „Orzeł”, a później jeszcze Zakładami Lniarskimi „Orzeł”. Była to największa fabryka zatrudniająca setki osób z Mysłakowic i okolic. Jej świetność niestety wygasła. Zakłady lniarskie są utraconym dziedzictwem Mysłakowiczian.

Organizator

Gminny Ośrodek Kultury w Mysłakowicach, ul. Daszyńskiego 29,
58-533 Mysłakowice,
Grzegorz Truchanowicz (dyrektor),
tel. 75 713 12 98,
e-mail: gokmysl@poczta.onet.pl, projekty.gok@poczta.onet.pl

Dojazd

Jadąc autostradą A4 kierować się na Strzegom, Bolków, Kaczorów. Można dojechać autobusem PKS „Tour” Jelenia Góra, odjazdy z dworca autobusowego we Wrocławiu.

fot. Archiwum GOK Mysłakowice

foto: R. Kukula

Niemcza

Zamek księżący, ul. Królowej Jadwigi 8

12 września | godz. 11.00

„Tysiąclecie Niemcza – utracone dziedzictwo”.

„Historyczne wydarzenia tysiąclecia Niemczy – utracone niemieckie muzealia” – otwarcie wystawy. Wystawa zainauguruje I Milenijne Dni Niemczy 2015, odbywające się w dniach 12–13 września na Rynku w Niemczy.

Organizator

Towarzystwo Miłośników Niemczy i Ziemi Niemczańskiej,
ul. B. Chrobrego 3, 58-230 Niemcza,
Renata Kukuła,
tel. 887 078 688, e-mail: nok@nok.niemcza.pl

Dojazd

Zamek sąsiaduje z centrum miasta. Położony jest w odległości ok. 50 m od Rynku.

foto: T. Bazzani

Nowa Ruda

Muzeum Wittiga, ul. Słupiecka 42

12 września | godz. 16.00

„Utracone dziedzictwo Ziemi Noworudzkiej” – wystawa. Spotkanie lokalnych działaczy zajmujących się dziedzictwem kulturowym.

Organizator

Fundacja Odnowy Ziemi Noworudzkiej, ul. Strzelecka 2a,
57-400 Nowa Ruda,
Teresa Bazała,
tel. 509 100 183, e-mail: t.bazala@onet.pl

Dojazd

Od Kłodzka – minąć centrum dzielnicy Słupiec; drogowskaz wskazuje muzeum. Od Wałbrzycha – minąć dzielnicę Centrum w kierunku na Słupiec.

foto: M. Dąbrowski

Oborniki Śląskie

Obornicki Ośrodek Kultury, ul. Dworcowa 26

19 września | godz. 18.00

Koncert Reprezentacyjnego Dolnośląskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Wrocław” (grupa dziecięca i młodzieżowa). Instruktorka Katarzyna Piasecka-Bagińska.

Zespół skupia artystów amatorów, promujących polską kulturę i folklor. W jego repertuarze znajdują się tańce, pieśni i przyspiewki z kilkunastu regionów Polski, dzięki którym każdy występ zespołu staje się niezwykłym widowiskiem (www.zespol.wroc.pl).

Organizator

Obornicki Ośrodek Kultury, ul. Dworcowa 26,
Halina Muszak (dyrektor),
tel. 71 310 12 51, e-mail: ook2005@o2.pl

Oleśnica

Brama Wrocławska. ul. Wrocławska

19 września | godz. 17.00

Podsumowanie projektu „Pierwsi w Oleśnicy” – premiera audio-przewodnika i otwarcie wystawy fotograficznej.

Projekt „Pierwsi w Oleśnicy” został zrealizowany przez Fundację Ważka we współpracy z Oleśnickim Domem Spotkań z Historią, który działa w ramach Biblioteki Publicznej. Na podstawie relacji najstarszych mieszkańców Oleśnicy – wspomnień, anegdot i opowieści związanych z miastem, opracowany został audioprzewodnik, do którego są dołączone mapki z zaznaczonymi trasami spacerowymi. Premierze towarzyszy otwarcie wystawy fotografii portretowych najstarszych mieszkańców miasta oraz spotkanie z autorkami projektu.

Organizator

Oleśnicki Dom Spotkań z Historią, ul. Bociania 11, 56-400 Oleśnica,
Ewa Mielcarek,
tel. 71 716 52 23, e-mail: ewa.mielcarek@muzeum.olesnica.pl

Dojazd

Trasą S8 z Wrocławia w kierunku Warszawy. Wjeżdżając do Oleśnicy należy na pierwszym wiadukcie skręcić w prawo.

fol. Archiwum Organizacji TOR

Oława

Izba Muzealna Ziemi Oławskiej, Rynek 1 (Ratusz)

19 września | godz. 10.00

„Quest – zwiedzanie z zagadkami”. Rozpoczynamy od zwiedzenia wystawy jubileuszowej pt. „70 lat temu. Pierwsze dni w Oławie”. Wystawa pokazuje przełomowy moment tworzenia polskiej Oławy w miejsce niemieckiego Ohlau. Prezentuje pionierów, historię ich osadnictwa, dorobek. Trasa zwiedzania z kwestami prowadzi później do miejsc, które są istotne dla tożsamości i niepowtarzalności miasta, takich jak wieża ratuszowa z unikatowym zegarem figuralnym, sanktuarium NMP Matki Pocieszenia z cudownym obrazem przywiezionym przez repatriantów z Witkowa Nowego, czy dworzec kolejowy i pierwszy odcinek kolei na Dolnym Śląsku otwarty w 1842 r.

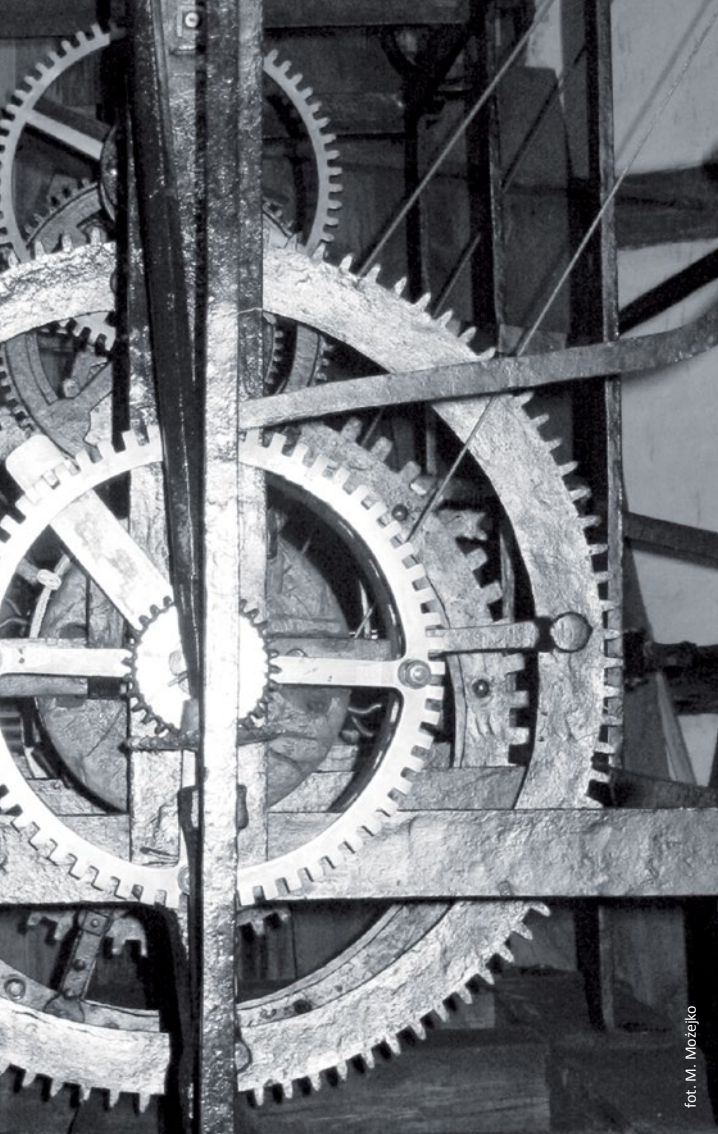
Organizator

Izba Muzealna Ziemi Oławskiej, Rynek 1, 55-200 Oława,
Marta Możejko,
tel. 71 30 10 742, e- mail: ddzs@biblioteka.olawa.pl

Dojazd

Od strony Brzegu ul. 1 Maja, później ul. Kościuszki. Od Strzelina ul. Strzelną do pl. Zamkowego, potem w prawo ul. Wrocławską. Z Wrocławia ul. Kutrowskiego i za mostem na Oławie w prawo, później na światłach w lewo do pl. Zamkowego, dalej ul. Wrocławską. Z Jelcza ul. Chrobrego, potem ul. 3 Maja, następnie w lewo na pl. Zamkowy i dalej ul. Wrocławską.

fol. M. Mozejko

Pielgrzymka

Gminne Centrum Kultury i Biblioteka, Pielgrzymka 109

15 września | godz. 12.00–14.00

„Utracone dziedzictwo” – lekcja historii. Spotkanie pierwszych osadników gminy Pielgrzymka – naszej małej ojczyzny – z młodzieżą gimnazjalną. Opowieść repatriantów o historii związanej z Kresami Wschodnimi, o zerwanych więziach, utraconych korzeniach, podróży w nieznaną. Umiejętność odnalezienia się w nowych warunkach kulturowych i bytowych. Prezentacja zdjęć, pamiątek, materiałów i dokumentów z tamtych lat. Wspólny dialog z młodzieżą.

Organizator

Gminne Centrum Kultury i Biblioteka w Pielgrzymce,
Pielgrzymka 109, 59-524 Pielgrzymka,
Sebastian Dębicki (dyrektor), Małgorzata Semeniuk
tel. 76 877 51 24, e-mail: gbp11@wp.pl

Dojazd

Pielgrzymka leży na trasie ze Złotoryi do Lwówka Śląskiego.

Polanica-Zdrój

Miejska Biblioteka Publiczna, ul. Wojska Polskiego 23

13 września | godz. 17.00

„Utracone sacrum – kultywowanie pamięci o tradycjach religijnych Kresów na ziemi kłodzkiej” – prelekcja Bronisława Kamińskiego.

Organizator

Miejska Biblioteka Publiczna w Polanicy-Zdroju,
ul. Wojska Polskiego 23, 57-320 Polanica-Zdrój,
Iwona Mokrzeńska (dyrektor),
tel. 74 868 14 67, e-mail: mbppolanica@wp.pl

Dojazd

PKS, PKP, samochód osobowy, przed budynkiem biblioteki bezpłatny parking.

foto: A. Mazurek

Radwanice

Klub Słońce, ul. Kolejowa 8

12 września | godz. 14.00–20.00

Radwanicka Jesień – festyn.

„Od Solnik do Radwanic – ścieżka historyczna” – spacer po punktach historycznych przybliżających jedno z najstarszych stanowisk archeologicznych. Warsztaty ceramiki użytkowej, tworzenie naczyń glinianych i ich zdobienie. Konkurs wiedzy historycznej. Wystawa ceramiki użytkowej, plakatu i dokumentów związanych z miejscowością. Spotkanie z autorem monografii Radwanic. „Stół rodzinny dawniej i dziś” – prezentacja.

Organizator

Centrum Kultury w Siechnicach, ul. Fabryczna 15, 55-011 Siechnice, Maria Banach (dyrektor), Anna Mazurek, tel. 71 311 39 97, 71 311 74 28, e-mail: dyrektor@kultura-siechnice.pl, radwanice@kultura-siechnice.pl

Dojazd

Wyjazd z Wrocławia ul. Krakowską i Opolską w kierunku Oławy.

Rębiszów

Szkoła Podstawowa, Rębiszów 125

19 września

10.00–18.00

Zwiedzanie remizy strażackiej OSP KSRG Rębiszów. Strażacy zaprezentują budynek remizy, sprzęt i strój strażacki.

13.00–18.00

Wystawa fotograficzna „Rębiszów w obiektywie Andrzeja Woźniaka” (na boisku szkolnym).

13.00–15.00

Spacer oznakowanymi polnymi drogami. Od kilku lat mieszkańcy wsi realizują projekt „Polną drogą do siebie”, w ramach którego drogami w Rębiszowie zostały wytyczone szlaki spacerowe, wzbogacone tablicami informacyjnymi, m.in. o lokalnej historii i przyrodzie. Dzięki tym działaniom Rębiszów został wyróżniony prestiżową nagrodą „Super Samorząd 2013”. Spacer rozpocznie się i zakończy przy SP i będzie prowadzony przez twórców projektu. W ramach wycieczki uczestnicy zwiedzą też jedną z rębiszowskich pasiek. Wyprawa zakończy się wspólnym ogniskiem przy szkole.

15.00–16.30

Pokaz strażacki, podczas którego będzie można obejrzeć sprzęt ratownictwa technicznego używany na miejscach wypadków oraz zapoznać się ze sposobami udzielania pierwszej pomocy ich ofiarom.

16.30–18.00

Warsztaty wiązania i noszenia dzieci w chuście oraz konkursy plastyczne, multimedialne, sprawnościowe.

20 września

10.00–15.00

Zwiedzanie remizy strażackiej OSP Rębiszów.

14.30–17.00

Wystawa fotograficzna „Rębiszów w obiektywie Andrzeja Woźniaka” (w kościele parafialnym pw. św. Barbary).

15.00–17.00

Wykład w kościele parafialnym pw. św. Barbary. W Rębiszowie znajdują się dwa kościoły (w bezpośrednim sąsiedztwie SP), niegdyś protestanckie, a obecnie rzymskokatolickie. Wykład będzie dotyczył architektury, wyposażenia i symboliki sakralnej, a przede wszystkim historii kościoła parafialnego pw. św. Barbary, związanej z historią samej wsi i dziejami protestantów w naszych okolicach. Odbędzie się również występ uczniów.

Szkoła Podstawowa wraz z Radą Sołecką, parafią, Ochotniczą Strażą Pożarną i mieszkańcami serdecznie zaprasza do Rębiszowa – wioski położonej u stóp Gór Izerskich, liczącej ok. 700 mieszkańców.

Organizator

Szkoła Podstawowa w Rębiszowie, Rębiszów 125, 59-630 Mirsk,
Edyta Hryciew,
tel. 75 783 91 85, e-mail: sprebiszow@gmail.com

Dojazd

Rębiszów leży w gminie Mirsk, w powiecie lwóweckim. Centrum wydarzeń będzie SP położona przy głównej drodze. Bezpośrednio przy szkole znajduje się kościół parafialny (najlepiej zostawić samochód na parkingu przy kościele). Remiza strażacka leży również przy głównej drodze w odległości około 400 m na wschód od szkoły. Dla gości będą przygotowane drogowskazy.

Stara Morawa

Wapiennik „Łaskawy Kamień” (Gnadenstein)

12–13, 19–20 września | godz. 10.00–18.00

Zwiedzanie.

„Kalkofen Gnadenstein – utracone dziedzictwo”.

Wszyscy szukamy korzeni, świadectw przeszłości. Dotyczy to również „przedmiotów martwych”, historii materialnej. Od 1978 r. podnosimy z ruin wpisany w rejestr zabytków stary, sześcioboczny piec do wypalania wapna. Od początku usiłujemy odnaleźć ślady jego przeszłości. Niestety, jedynym dokumentem sięgającym XIX w. jest fragment mapy z nazwą Kalkofen Gnadenstein Alt Mohrau (Stara Morawa). Mimo starań, ten ciekawy przemysłowy obiekt utracił z biegiem dramatycznych wydarzeń ekonomicznych i historycznych swoją „metrykę”, swoje dziedzictwo. Brak wzmianek w różnych źródłach spowodował do stawiania wielu hipotez o jego burzliwej przeszłości... Drugi, prawie identyczny piec znajduje się w Rüdersdorf (na przedmieściu Berlina) i tam został ogłoszony „Zabytkiem europejskim roku 2000”. Możemy więc być dumni, że jego „brat” znajduje się na Dolnym Śląsku i cenić to utracone dziedzictwo, które wróciło do Łask... O jego wartości świadczy także informacja przekazana przez byłych mieszkańców, że w latach 30. i 40. ubiegłego stulecia artysta malarz Franz Joseph Wagner chciał w wapienniku urządzić swoje atelier.

Organizator

Stowarzyszenie Muzeum Wapiennik, Stara Morawa 29,
57-550 Stronie Śląskie,
art. graf. prof. Jacek M. Rybczyński,
tel. 74 814 11 91, e-mail: kancelaria@wapiennik.eu

Dojazd

Wrocław – Kłodzko – Łądek Zdrój – Stronie Śląskie – kierunek Kletno (Jaskinia Niedźwiedzia), po drodze Stara Morawa i obiekt imprezy wapiennik „Łaskawy Kamień” (Gnadenstein).

Fot. M. Rybczynski

Stary Gierałtów

Stary Gierałtów 39 A

13, 20 września | godz. 11.00

Wycieczka po najbardziej interesujących miejscach wsi Stary i Nowy Gierałtów. Zostanie przedstawiona historia wsi od 1346 r. Będzie można zobaczyć zabytkową zabudowę, odnowione kapliczki słupowe, krzyże pasyjne, kościół parafialny.

Organizator

Towarzystwo Przyjaciół Doliny Białej Łądeckiej „Kruszynka”,
Stary Gierałtów 39 A, 57-550 Stronie Śląskie,
Mieczysław Makarewicz,
tel. 600 631 478, e-mail: mietekmak@interia.pl

Dojazd

Z Kłodzka trasą 33 kierować się w stronę Boboszowa, po 8 km w miejscowości Żelazno skręcić w lewo, kierować się w stronę Łądka-Zdroju i Stronia Śląskiego. W Stroniu Śląskim skręcić w lewo w stronę Bielicy, po 2 km po lewej stronie znajduje się świetlica „Trzy Siostry”. Do dyspozycji parking obok świetlicy.

Syców

Rynek, pl. Wolności

13 września | godz. 14.00–19.00

VI Jarmark Regionalny

Kolejny już raz na sycowskim rynku odbędzie się Jarmark Regionalny, na którym zostaną zaprezentowane wyroby rękodzielnicze lokalnych twórców. Uczestnicy będą mieli również okazję wybić sycowską monetę „Grosik na Szczęście” oraz posmakować lokalnych potraw. Uroczystości jarmarczne uświetnią występy najmłodszych mieszkańców miasta. Mieszkańcy Sycowa i okolic będą mogli także zwiedzić Izbę Regionalną sycowskiego Muzeum Regionalnego, która po remoncie placówki nabrała nowego blasku. Znajdujące się w niej eksponaty zostały podzielone tematycznie. Będą zaprezentowane dawne narzędzia pracy i rzeczy codziennego użytku, które odeszły w zapomnienie wraz z rozwojem techniki.

Organizator

Centrum Kultury w Sycowie, ul. Kościelna 16, 56-500 Syców,
Sławomir Fluder, Paweł Adamczyk, tel. 62 785 5152,
e-mail: slawomir.fluder@cksycow.pl, pawel.adamczyk@cksycow.pl

foto. Archiwum Organizatora

Szklary Huta

Kopalnia Niklu, Chryzoprazu i Opalu; Podziemna Trasa Edukacyjna, Szklary Huta 24

12–13, 19–20 września | godz. 10.15–17.15 (ostatnie wejście)

Zwiedzanie kopalni „nietoperzową ścieżką” z przewodnikiem (wykład na temat zimujących tam nietoperzy). „Kto do kopalni wchodzi ten z chryzoprazem wychodzi” – dla zwiedzających bryłka kamienia szlachetnego gratis.

Obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc.

Organizator

Dawna Kopalnia Szklary „Niccolum”,
Barbara Domagała, ul. Chemików 7/15, 57-250 Złoty Stok,
Barbara Domagała, Dariusz Domagała, tel. 78 4721071, 531 516 646,
e-mail: kopalniaszklary@wp.pl

Dojazd

Jadąc z Wrocławia 5 km przed Ząbkowicami Śląskim. Wejście do Podziemnej Trasy Edukacyjnej jest zlokalizowane w centrum miejscowości Szklary Huta, tuż przy głównej drodze. Do sztolni prowadzą banery.

foto: D. Domagała

Świerzawa

Wieża widokowa w Podgórkach

12 września | godz. 16.00

„Biała Dama” to impreza plenerowa odbywająca się na murach wieży. Punktem kulminacyjnym jest pojawienie się na jej szczycie Białej Damy i wybór najpiękniejszej, tajemniczej damy spośród kandydatek. Odbędzie się koncert „Fanfary i hejnały” w wykonaniu Wratislavia Trumpet Consort oraz występy dwóch teatrów działających przy świetlicy wiejskiej w Podgórkach i Wiejskim Domu Kultury w Nowym Kościele „Jestem Płaszczem”. Część artystyczną wypełni także pokaz tańca towarzyskiego. Całość zakończy biesiada przy muzyce w świetlicy wiejskiej przygotowana przez Koło Gospodyń Wiejskich.

Kościół św. Jana i Katarzyny, ul. Złotoryjska 25

13 września | godz. 12.00

Wystawa „Utracone dziedzictwo”.

Otwarte drzwi kościoła św. Jana Chrzciciela i Katarzyny Aleksandryjskiej w Świerzawie.

Organizator

Centrum Kultury Sportu i Turystyki w Świerzawie,
ul. Jeleniogórska 58, 59-540 Świerzawa,
Halina Zychowicz-Michoń (dyrektor),
tel. 72 706 41 60, e-mail: hzychowicz@gmail.com

Dojazd

Wieś położona wśród Gór i Pogórza Kaczawskiego. Na trasie ze Złotoryi do Jeleniej Góry skręcamy w Radzynie w lewo, kierując się do centrum wsi. Jadąc z Jeleniej Góry do Lednicy skręcamy w prawo naprzeciwko wjazdu na Łysą Górę. Kościół św. św. Jana i Katarzyny znajduje się w Świerzawie przy głównej trasie z Legnicy do Jeleniej Góry.

foto: M. Goetz

Trzcіńsko

Ekomuzeum Piernikarstwa, Trzcіńsko 67

19–20 września | godz. 11.00–16.00

W poszukiwaniu utraconego dziedzictwa – Ekomuzea Krainy Ducha Gór.

Miejsce to nawiązuje do bardzo starej, bo sięgającej już 1293 r., tradycji piernikarskiej na Dolnym Śląsku. Znajdziemy tam korzenne pyszności, zachwycające niepowtarzalnym smakiem i niebanalnym wyglądem. Zapraszamy do wzięcia udziału w prawdziwej przygodzie – zanurzymy się wspólnie w tradycji i historii Krainy Ducha Gór i udamy się na poszukiwania prawdziwego skarbu – dziedzictwa kulturalnego tej ziemi. Proponujemy: Przygodę – teatrzyk piernikowy, poszukiwanie prawdziwego skarbu (wiedzy) – Quest na Sokolik – Szkoła Wspinaczy (20 września), wtajemniczenie w historii – prelekcja i prezentacja na temat tradycji piernikarskich na Dolnym Śląsku, praktykę u mistrza – pokaz profesjonalnego zdobienia pierników, rozsmakowanie się w Krainie Ducha Gór – korzenne smaczki. A także prezentację pozostałych ekomuzeów Krainy Ducha Gór: Hodowli Owcy Wrzosówki z Wrzeszczyna, Serowarstwa z Łomnicy, Tkactwa i naturalnego barwienia tkanin z Chrośnicy oraz Tradycyjnego wypieku chleba z Czernicy. Będzie możliwość zapoznania się z ofertą Otwartych Pracowni z Krainy Ducha Gór.

Obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc:

tel. 606 136 581, e-mail: marcingoetz@gmail.com

Organizator

Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Ducha Gór, ul. Daszyńskiego 29,
58-533 Mysłakowice,

Anna Gomułka,

tel. 664 008 371, e-mail: sekretariat@duchgor.org

foto: R. Chandoha

Wisznia Mała

Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, ul. Szkolna 1

14–18 września | w godzinach pracy OKSiR Wisznia Mała

Wystawa zdjęć i prezentacja działalności, dorobku oraz pracy na rzecz odbudowy cmentarza legionowego we wsi Rokitna na Wołyniu.

18 września | godz. 10.00

„Ocalić od zapomnienia” – wykład st. insp. ZS Romana Chandohy, dowódcy jednostki strzeleckiej 3003, o potrzebie kultywowania pamięci o bohaterach, legionistach i innych wybitnych Polakach.

Organizator

Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Wiszni Małej, ul. Szkolna 1,
55-114 Wisznia Mała,
Mariola Blecharczyk (dyrektor),
tel. 501 411 229, e-mail: oksir@wiszniamała.pl

Dojazd

Jadąc drogą S5 z Wrocławia do Trzebnicy, w miejscowości Wisznia Mała (na wysokości skrzyżowania do miejscowości Strzeszów) należy skręcić w prawo w ul. Szkolną (pierwszy budynek po lewej stronie).

Wrocław

Brama Piaskowa, ul. Świętego Ducha

19 września | godz. 10.00

Śladami fortyfikacji miejskich – wycieczka piesza i rowerowa.

Dla grupy pieszej spacer będzie wiódł śladami fortyfikacji miejskich, dla grupy rowerowej trasą wzdłuż fortyfikacji miejskich. Przewidziano odkrywanie śladów umocnień na Pilczycach i Osobowicach.

Organizator

Koło Przewodników Miejskich przy Wrocławskim Oddziale PTTK,
Rynek-Ratusz 11/12, 50-101 Wrocław,
Jacek Myszkowski,
tel. 514 355 825, e-mail: Jacek-myszkowski@wp.pl

Wrocław

Centrum Kultury „Zamek”, plac Świątogański 1

13 września | godz. 10.00–18.00

Zwiedzanie

Leśnica była przed wojną odrębnym miasteczkiem, pełnym interesujących obiektów i intrygującej historii. Pałac stanowiący punkt centralny dzielnicy gościł w swoich murach koronowane głowy, potężne zakony i możnych właścicieli. Mimo że w czasie II wojny światowej dzielnica nie została zniszczona (ocalał również pałac), to po 1945 r. zaczęła powoli zatracać materialne ślady swojej bogatej historii.

Zapraszamy na wystawę, mającą na celu pokazanie pamiątek, zdjęć i ciekawych miejsc w Leśnicy. Sięgnijemy również głębiej w historię leśnickiego zamku jako rezydencji możnych rodów mieszkających tutaj od średniowiecza. Odwiedzający będą mogli zapoznać się z prezentacją grup rekonstrukcyjnych (mieczników i łuczników), przedstawicieli bractwa kurkowego, punktu konsultacyjnego Związku Szlachty Polskiej (m.in. konsultacje dotyczące prowadzenia badań genealogicznych) oraz uczestniczyć w wykładzie na temat polityczno-prawnego dorobku I Rzeczypospolitej, którego najważniejszy element – unia Polski z Litwą – może być uznawany za prapoczątek Unii Europejskiej.

Organizator

Centrum Kultury „Zamek”, pl. Świątogański 1, 54-076 Wrocław,
Maciej Kozieł,
tel. 693 881 641, e-mail: fantastyka@zamek.wroclaw.pl

Dojazd

Tramwaje nr 10 oraz 20 (kierunek Leśnica), nr 3 lub 33 (kierunek Pilczyce), które dowiozą Was do pętli Pilczyce, na której przesiadacie się w 10 lub 20. Autobusem bezpośrednio – 409 (kierunek Leśnica), odjeżdżającym spod Dworca Głównego PKP. Pociągiem – połączenie kolejowe to najszybsza forma dotarcia do Leśnicy z centrum (czas dojazdu ok. 20 min.).

Wrocław

Centrum Poznawcze Hali Stulecia, ul. Wystawowa 1

12 września | godz. 11.00, 13.00

Zapraszamy na wycieczkę po Hali Stulecia z przewodnikiem. Poza wystawą w Centrum Poznawczym oraz kuluarami hali będzie można zobaczyć zakamarki na co dzień niedostępne dla zwiedzających – garderoby artystów, rotundy, Salę Cesarską. Zgłoszenia prosimy przysyłać na adres: rezerwacja@halastulecia.pl. Decyduje kolejność.

Organizator

WP Hala Ludowa Sp. z o.o., ul. Wystawowa 1, 51-618 Wrocław,
Karolina Charewicz-Jakubowska,
tel. 71 347 51 47, e-mail: kcharewicz@halastulecia.pl

Dojazd

Autobusy 145 i 146, tramwaje 2 i 10.
Parking: <http://halastulecia.pl/zwiedzanie/praktyczne-informacje/gdzie-zaparkowac/>

Wrocław

Fort Piechoty nr 6 „Polanowice”, ul. Polanowicka

12 września | godz. 10.00–15.00

13 września | godz. 12.00–14.30

Zwiedzanie Fortu Piechoty nr 6

Fort Piechoty nr 6, wchodzący w skład Twierdzy Wrocław, został wybudowany w latach 1890–1910. Nie brał istotnego udziału w walkach o Wrocław w 1945 r. Przez cały okres powojenny był niejako wyjęty z krajobrazu, pełniąc w dalszym ciągu zadania militarne. Wrocławskie Stowarzyszenie Fortyfikacyjne zaprezentuje obiekty, wchodzące w skład fortu, historię budowli oraz zgromadzone eksponaty, związane z historią wrocławskich umocnień i militariów.

Organizator

Wrocławskie Stowarzyszenie Fortyfikacyjne, ul. Trzebnicka 74/3,
50-231 Wrocław,
Stanisław Kolouszek,
tel. 697 220 076, e-mail: skolouszek@fortwroclaw.pl

Dojazd

Jadąc ul. Kamieńskiego w kierunku fortu, należy skręcić w ul. Polanowicką, następnie w pierwszą, bezimienną ulicę w prawo (między zabudowania). Jadąc do fortu z ul. Żmigrodzkiej, należy minąć ogródki działkowe, znajdujące się po lewej stronie drogi i skręcić między zabudowania. Na końcu nieutwardzonej drogi znajduje się fort.

fol. S. Koluszek

foto: Wikipedia

Wrocław

Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN, ul. Weigla 12

19 września | godz. 11.00

„Profesor nauk medycznych Rudolf Weigl – lwowski lekarz, naukowiec, wynalazca szczepionki przeciwko tyfusowi” – wykład i projekcja filmu dokumentalnego.

Organizator

Klub Przewodników i Pilotów RZEPiÓR, Towarzystwo Miłośników Wrocławia, ul. Odrzańska 39/40,
Barbara Kopydłowska, Lech Błaczkowski,
tel. 694 787 310, 607 440 178

Dojazd

Ul. Weigla, boczna ul. Ślężnej (przy szpitalu wojskowym). Tramwaje nr 9 i 15.

foto: J. Jerczyński

Wrocław

Klub Sympatyków Kolei we Wrocławiu, ul. Paczkowska 26

Zapraszamy do kolejowej podróży w czasie.

Niestety, dziś na kolei rozkład jazdy nie zawsze jest pewny – prosimy o wyrozumiałość i śledzenie zapowiedzi wydarzeń na stronie www.ksk.wroclaw.pl

Kolej żelazna – symbol nowoczesności i postępu, nadzieja na poprawę losu, dobrobyt, zyski, łączność ze światem w XIX w. Dziś w naszym kraju, jak rzadko która dziedzina ludzkiej inwencji, zapomniana. Z dała od modernizowanych magistrali kończą istnienie lokalne linie kolejowe. Budowane z pasją i poświęceniem społecznych komitetów, przedsiębiorców, samorządowców i lokalnych polityków, towarzyszące przez stulecie życiu mieszkańców na terenach obecnej zachodniej i północnej Polski. Co uczyniliśmy z tym dziedzictwem...? Zrujnowane dworce, rozkradzione tory... Materialny dorobek kolejnictwa to ogromny majątek, w dzisiejszych czasach szybko trwoniony. Pamiętajmy, że trzydzieści lat temu kolej w Polsce przewoziła miliony pasażerów rocznie.

Organizator

Klub Sympatyków Kolei we Wrocławiu, ul. Paczkowska 26,
50-503 Wrocław,

Jacek Jerczyński, tel. 602 258 260, e-mail: zarzad_ksk@wp.pl,
www.ksk.wroclaw.pl

Wrocław

Konwent Bonifratrów, ul. Traugutta 57/59

19–20 września | godz. 8.00

Zwiedzanie z przewodnikiem konwentu Bonifratrów. Zwiedzanie kościoła przyklasztornego pw. św. Trójcy (wraz z kryptami) i byłej kaplicy pogrzebowej oraz ekspozycji, dotyczących historii kościoła i konwentu bonifratrów na Śląsku, a także we Wrocławiu podczas II wojny światowej, jak również historii słynnego wrocławskiego XIX-wiecznego poety Karla Eduarda von Holteia, zmarłego w klasztorze.

Organizator

Konwent Bonifratrów we Wrocławiu, ul. Traugutta 57/59,
50-417 Wrocław,
Łukasz Dmowski, Kamil Czechura,
tel. 509 366 333, e-mail: czechura.bonifratrzy@wp.pl

Dojazd

Tramwajami 0, 3, 5. Przystanek – plac Wróblewskiego.

Wrocław

Kościół NMP na Piasku – zbiórka na skwerze obok pomnika kardynała Bolesława Kominka.

12 września | godz. 10.00

„Madonny kresowe we wrocławskich kościołach” – wycieczka tematyczna (przewidywany przejazd tramwajem między obiektami).

Przesiedleńcy z polskich Kresów zabierali ze sobą to, co najcenniejsze, co przypominało „utracone dziedzictwo”. Wśród tych skarbów były obrazy Matki Boskiej, które umieszczano w nowym miejscu osiedlenia – we wrocławskich kościołach.

Organizator

Koło Przewodników Miejskich, Oddział Wrocław PTTK,
Rynek Ratusz 11/12, 50-106 Wrocław,
Anna Oryńska, tel. 502 291 465, e-mail: elefant.wroc@gmail.com

Dojazd

Środki transportu MPK.

Wrocław

Mobilne Muzeum Militarne (w organizacji), ul. Pełczyńska 33

20 września | godz. 10.00–18.00

Otworzymy Muzeum dla zwiedzających, a wewnątrz ekspozycja militariów, wystawy fotograficzne i poczucie „klimatu” bunkra. To jeden z nielicznych dostępnych obiektów militarnych we Wrocławiu. „Żywe” muzeum pełne eksponatów, skupiające bogatą kolekcję różnorodnego sprzętu militarnego. Wielkość budowli fortu, przyległego terenu do dawnego poligonu, jego znakomite położenie (przy AOW, Śródmiejskiej Obwodnicy Miasta, drodze Wrocław–Oborniki Śląskie) jak i klimat tego obiektu (magazyny amunicji, wały ochronne, stanowiska CKM itp.) doskonale nadają się na taką ekspozycję. Muzeum otworzyło swoje podwoje dla wszystkich i ma być zaprzeczeniem tradycyjnych muzeów, gdzie nie wolno dotykać eksponatów, a zwiedzanie odbywa się w zupełnej ciszy. Nasze muzeum tętni życiem, można wejść do środka, wziąć broń do ręki, poczuć klimat tamtych czasów, posłuchać ryku silników, popatrzeć na manewry bojowe. Muzeum zostało zarejestrowane 17 lutego 2015 r. przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako obiekt muzealny.

Organizator

Fundacja Inicjatyw Społecznych i Kulturalnych JEDYNKA,
ul. Ciepła 2/13, 50-524 Wrocław, tel. 71 718 90 25,
Marek Łaciak, tel. 603 634 446, e-mail: biuro@jedylnka.art.pl

Dojazd

Muzeum znajduje się obok stacji kolejowej Wrocław-Osobowice i 700 m po prawej stronie za targowiskiem „Targpiast”. Dojazd autobusem MPK nr 105 z pl. Kromera lub pociągami do stacji Wrocław-Osobowice. Można też dojechać w okolice Muzeum tramwajami: 1, 7, 14, 15, 21, 24 lub autobusami: 118, 119, 129, 130, 142, 144, 609, K.

Wrocław

Muzeum Etnograficzne, ul. R. Traugutta 111/113

18 września | godz. 17.00

Prezentacja zdjęć z cyklu „Demontaż”, spotkanie z autorką Gutek Zegier.

18 września | godz. 18.00

Pokazy multimedialne związane z problematyką wystawy stałej.

Zapraszamy także do zwiedzania wystawy czasowej „Wilamowice. Aż po życia kres...”

Poprowadzą nas rzeczy

Zapraszamy na multimedialną podróż po dziedzictwie kulturowym Dolnego Śląska, którego obraz konstruuje wystawa stała „Dolnoślązacy. Pamięć, kultura, tożsamość”. Ekspozycja została zmontowana w czerwcu tego roku w nowej wersji graficznej. Orowadzeniu po niej towarzyszą: pokaz fotografii autorstwa Gutek Zegier oraz prezentacje multimedialne poświęcone zabytkom-przewodnikom po utraconych terytoriach kulturowych. W tej roli odnajdą się rzeczy zaprezentowane na ekspozycji stałej muzeum, przywołujące historię zarówno tych, którzy po II wojnie światowej zostali zmuszeni do opuszczenia Dolnego Śląska, jak i tych, którzy przybyli w ich miejsce i osiedlając się tu, rozpoczęli nowy rozdział swojego życia. W los przedstawicieli obu tych grup w większości wpisane zostało poczucie straty, czasami przybierające także wymiar osobistego dramatu. Zgromadzone w Muzeum rzeczy pomagają je zniwelować, odbudować poczucie identyfikacji z materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym rodzimej społeczności. Rozpisana na kilka odsłon multimedialna opowieść związana jest m.in. z dolnośląskim pielgrzymowaniem, świętowaniem i rzemiosłem, ale w jej tle znajdują się także inne zagadnienia, często daleko wykraczające poza lokalne uwarunkowania i konkretny czas historyczny. Nowe

światło na przedstawioną na wystawie i prezentacjach wizję utraconego świata rzuca cykl fotografii Gutek Zegier „Demontaż”. Odnutowane przez autorkę w czasie demontażu wystawy stałej zaskakujące układy i konteksty zabytków muzealnych symbolicznie wprowadzają w myślenie o szczególnej dekonstrukcji świata wartości przedwojennych i powojennych mieszkańców regionu, ich wykorzenienie, dramat wojny naruszającej wypracowany przez pokolenia ład kulturowy.

Organizator

Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego
we Wrocławiu, ul. R. Traugutta 111/113, tel. 71 344 28 49,
e-mail: muzeum@muzeumetnograficzne.pl

Wrocław

Muzeum Etnograficzne, ul. R. Traugutta 111/113

19 września | godz. 15.30

„Gdzie Wschód zetknął się z Zachodem, czyli ikony Jerzego Nowosielskiego i Adama Stalony-Dobrzańskiego w prawosławnych świątyniach Dolnego Śląska” – wykład Anny Siemieniec z Uniwersytetu Warszawskiego.

Po zakończeniu II wojny światowej Wrocław był jednym z miast, do których trafiła wysiedlona ze wschodnich terenów Polski ludność wyznania prawosławnego. Zaistniała wówczas potrzeba utworzenia dla niej parafii w istniejących już kościołach rzymskokatolickich czy protestanckich. Wykład dotyczy sztuki sakralnej Adama Stalony-Dobrzańskiego i Jerzego Nowosielskiego oraz adaptacji przez prawosławnych artystów z Krakowa wewnątrz kościołów budowanych w tradycji Europy zachodniej na potrzeby liturgii obrządku wschodniego.

Organizator

Stowarzyszenie Edukacyjne Wieża Babel, ul. Jeleniogórska 49,
54-055 Wrocław,
Olga Demczuk, tel. 663 853 939, e-mail: olga.wroc@wp.pl

Wrocław

Muzeum Narodowe, pl. Powstańców Warszawy 5
(sala audiowizualna 116 na I piętrze)

12 września | godz. 12.00

„Huculszczyzna – fascynacja malarzy młodopolskich” – wykład popularnonaukowy Barbary Przerwy, ilustrowany prezentacją fotograficzną wyselekcjonowanych obrazów polskich malarzy przełomu XIX i XX w. Największe zainteresowanie kulturą Hucułów (górali pochodzenia ruskiego i wołoskiego, żyjących na obszarze Karpat Wschodnich) przypada w sztuce polskiej na okres Młodej Polski. Artyści tego czasu byli zafascynowani oryginalną kulturą, światem barwnych i dekoracyjnych strojów ludowych oraz bogatych w symbolikę obyczajów. Rezultatem podróży artystycznych w region zachodniej części Ukrainy były obrazy nie tylko ukazujące życie Hucułów, ale także wspaniałe pejzaże tych okolic. Prelegentka omówi twórczość najwybitniejszych „huculistów” polskiej sztuki – Teodora Axentowicza, Stanisława Dębickiego, Fryderyka Pautscha czy Kazimierza Sichulskiego.

Kazimierz Sichulski, Niedziela 1907,
fot. W. Rogowicz

12 września | godz. 13.30

„Znikający Wrocław”. Kilka uwag Iwony Gołaj o przemianach miasta – wykład popularnonaukowy ilustrowany fotografiami dawnego i współczesnego Wrocławia. Prelegentka przedstawi zmiany, jakie dokonały się we Wrocławiu od czasu wojen napoleońskich. Opowie o dawnych zaułkach miasta, o établissement – prywatnych przedsiębiorstwach rozrywkowo-rekreacyjnych, których czasy świetności przypadały na wiek XIX oraz o tym, jak na naszych oczach znikają zabytki przemysłowe przedwojennego Wrocławia.

Organizator

Dział Oświatowy Muzeum Narodowego we Wrocławiu,
pl. Powstańców Warszawy 5, 50-153 Wrocław,
Grzegorz Wojturski,
tel. 71 372 51 48, e-mail: grzegorz.wojturski@mnwr.art.pl

Dojazd

W soboty możliwość darmowego parkowania samochodu przed gmachem Urzędu Wojewódzkiego obok Muzeum Narodowego.

Dom inż. K. Trippla przy ul. Ustronie we Wrocławiu, 1939
fot. A. Podstawka

Wrocław

**Muzeum Odry, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki,
Holownik Parowy Nadbor, Wybrzeże Wyspiańskiego 27**

17–18 września | godz. 9.00–16.00

Wycieczki szlakami utraconych historii odrzańskich po Wrocławskim Węźle Wodnym z dawnymi kapitanami żeglugi śródlądowej. Wycieczka trwa 2 godziny. Szkoły i zainteresowane grupy prosimy o kontakt mailowy lub telefoniczny (projekty@fomt.pl, tel. 791 710 370) w celu umówienia godziny i miejsca spotkania.

18 września | godz. 18.00

Wernisaż wystawy fotograficznej „Martwa Wisła” artysty fotografa Jerzego Samulskiego opowiadającej o najnowszych, smutnych losach żeglugi i przemysłu wiślanego.

19 września

godz. 11.00–12.00

Patryk Drygała omówi utracone dziedzictwo odrzańskie.

godz. 12.00–14.00

Utracone dziedzictwo rzeczne Polski – zwiedzanie statków Muzeum Odry z kapitanami żeglugi śródlądowej oraz wystawy fotograficznej

Jerzego Samulskiego „Martwa Wisła”. Dla najmłodszych warsztaty modelarskie, w czasie których można zrobić własny model Nadbora – holownika parowego, jednego ze statków Muzeum Odry.

godz. 14.00–16.00

Wymarłe opowieści – panel filmowy i fotograficzny, przedstawiający życie codzienne i pracę kapitanów odrzańskich w latach 50. i 60. XX w.

godz. 16.00–17.00

Występ zespołu szantowego „Pod Masztem”.

Organizator

Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Holownik Parowy Nadbor, Wybrzeże Wyspiańskiego 27, 50-370 Wrocław, Wioletta Wrona-Gaj, tel. 791 710 370, e-mail: projekty@fomt.pl

Dojazd

Od strony Politechniki Wrocławskiej. Statki Muzeum Odry przycumowane są w górnym awanporcie śluzy Szczytniki naprzeciw gmachu głównego Politechniki Wrocławskiej. Wzdłuż Wybrzeża Wyspiańskiego ulokowane są miejsca parkingowe.

Gruß aus Czernowitz.
dort mé Douleue tout
under zeste präte. Spoyv

Skam MPIT we Wrocławiu

Wrocław

Muzeum Poczty i Telekomunikacji, ul. Z. Krasieńskiego 1

12–20 września | godz. 10.00–15.00

(środa 10.00–17.00, niedziela 11.00–16.00, we wtorek nieczynne)

Wystawa „Pisz do mnie na Berdyczów”.

Berdyczów – mimo iż niewielu z nas potrafi wskazać jego położenie na mapie, pozostaje wciąż bohaterem popularnego polskiego powiedzenia: „Pisz do mnie na Berdyczów”.

Niewielkie miasto leżące w obwodzie żytomierskim na Ukrainie, chociaż obecnie znajduje się poza granicami Polski, nadal pozostaje głęboko zakorzenione w kulturze i tradycji polskiej. Pamiątki związane z Berdyczowem, słynącym najpierw z doskonale funkcjonującej poczty, która z czasem stała się synonimem niedostarczonej korespondencji, a także pamiątki pochodzące z innych miast kresowych oderwanych w wyniku wojen od państwa polskiego, można oglądać na wystawie w Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Dziewiętnasto- i dwudziestowieczne pocztówki zaprezentują zabudowę charakterystyczną dla kresowych miasteczek, a przedwojenne znaczki przypomną najważniejsze polskie zabytki z tamtych terenów. Nie zabraknie również oryginalnych fotografii, na których utrwalone zostały chwile pokazujące minioną epokę i utracone dziedzictwo.

Organizator

Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu,

ul. Z. Krasieńskiego 1, 50-954 Wrocław,

Agata Matyschock-Nyckowska, Lucyna Lipińska,

tel. 71 346 95 91, e-mail: a.nyckowska@muzeum.wroclaw.pl

Dojazd

Tramwaje: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 23,

autobusy: D, K, N, 114, 120, 145, 146

Wrocław

Muzeum Radia Wrocław, ul. Karkonoska 10

12–13 września | godz. 11.00–14.00

Wielki filozof francuski Paul Ricoeur mówi: „w przeszłości ukryta jest nasza tożsamość”. Podążając za tą myślą będą Państwo mogli ocalić od zapomnienia pierwsze odbiorniki radiowe, zabytkowe mikrofony, zdjęcia, dokumenty, a przede wszystkim to, co najbardziej ulotne – materiały dźwiękowe. Przygotowaliśmy specjalną kolekcję fonogramów, powstałych podczas blisko 90 lat istnienia rozgłośni przy ul. Karkonoskiej. Będą Państwo mogli posłuchać na oryginalnym sprzęcie z epoki dźwiękowych zbiorów Radia Wrocław, będących wciąż żywym świadkiem zmiennej historii naszego regionu, a zarazem unikatowym świadectwem dziedzictwa kulturowego Śląska, a w szerszej perspektywie – również Polski.

Organizator

Radio Wrocław, ul. Karkonoska 10, 53-015 Wrocław,
Michał Kwiatkowski,

tel. 71 780 22 57, e-mail: michalkwiatkowski@prw.pl

Wrocław

**Plac Teatralny – przystanek zabytkowej linii tramwajowej
– początek przejazdu**

12 września | godz. 11.00

(w przypadku dużego zainteresowania drugi przejazd o godz. 14.00)

Obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc: tel. 509 311 435 lub e-mail: kpkolodziejczyk@gmail.com

Przejazd zabytkowym tramwajem typu Konstal 4N1 Enusia (nr taborowy 1444) z 1960 r. do dwóch zajezdni (nr V przy ul. Legnickiej 65, nr VI przy ul. Zygmunta Wróblewskiego 36). W jednej będzie można zobaczyć tramwaje zniszczone, choć częściowo zabezpieczone, w drugiej – mniejszą grupę pojazdów odrestaurowanych. Dodatkowo będzie okazja podziwiania wagonu typu Konstal 102 Na z 1972 r. podczas prowadzonych prac restauratorskich.

Wrocław ma niezwykle bogatą historię komunikacji tramwajowej, która zaczęła się w 1877 r. Czyni to wrocławską sieć tramwajową

najstarszą na obecnych ziemiach polskich i jedną z najstarszych w Europie. Świadectwem tej historii są liczne zabytkowe wagony, niektóre pochodzące nawet z XIX w. Niestety, tylko niewielka część z tej kolekcji (liczącej ok. pół setki pojazdów) jest należycie utrzymana i odrestaurowana. Zdecydowana większość to dziś wraki o skordowanej konstrukcji, zbutwiałych elementach drewnianych i rozkradzionych częściach metalowych, choć w ostatnim czasie sytuacja tej kolekcji powoli ulega poprawie.

Organizator

Klub Sympatyków Transportu Miejskiego, ul. Kozanowska 30/23,
54-152 Wrocław,
Krzysztof Kołodziejczyk,
tel. 509 311 435, e-mail: kpkolodziejczyk@gmail.com

Dojazd

Przejazd zacznie się i skończy w centrum miasta ze względu na ograniczone możliwości parkowania. Będzie realizowany zabytkowym tramwajem (liczba miejsc siedzących jak również możliwość przewozu osób niepełnosprawnych jest ograniczona).

Wrocław

Sanktuarium Golgoty Wschodu O.O. Redemptorystów
– parafia pw. NMP Matki Pocieszenia, ul. Wittga 10

12 września | godz. 11.00

Msza św. w intencji Ojczyzny w ceremoniale wojskowym z udziałem pocztów sztandarowych kombatantów, szkół i harcerzy.

12 września | godz. 12.30

Zwiedzanie Sanktuarium Golgoty Wschodu i Izby Pamięci z kustoszą Wiesławą Wadowską w 70. rocznicę zakończenia II wojny światowej.

Organizator

Stowarzyszenie Pamięci Zesłańców Sybiru we Wrocławiu,
ul. Burzowa 15/1, 53-028 Wrocław,
Grażyna Żak, tel. 663 178 882, e-mail: pamiecsybiru@gmail.com

Dojazd

Osiedle Dąbie – tramwaje: 2, 4,10, autobusy: 145,146.

foto: I. Dera

Wrocław

Telewizja Polska SA, Oddział we Wrocławiu, ul. Karkonoska 8

12–13, 19–20 września | godz. 10.00, 12.00, 14.00

Zwiedzanie.

Zapraszamy do „Telewizyjnej Podróży Magicznej”, odślanającej najrozmaitsze tajniki ówczesnej i współczesnej telewizji. Rozpoczniemy od wizyty w zainscenizowanym „Studiu Retrospektywnym”, w którym omówimy najstarsze sposoby przekazu obrazu i dźwięku na odległość oraz historię telewizji. Zapoznając się z techniczną i publicystyczną ewolucją, wykorzystamy także studia: informacyjne, popularnonaukowe, teatralne.

Organizator

Telewizja Polska SA, Oddział we Wrocławiu, ul. Karkonoska 8,
53-015 Wrocław,

Piotr Kasprzycki, tel. 506 252 585, e-mail: piotr.kasprzycki@tvp.pl

Dojazd

Tramwaje: 2, 6, 7, 17, autobusy: 612, 312, 313.

Dysponujemy bezpłatnym parkingiem dla samochodów osobowych. Autokary mogą się zatrzymać przy pobliskim Parku Południowym.

Wrzeszczyn

**Ekomuzeum Hodowli Owcy Wrzosówki,
Gospodarstwo Ekologiczne Kowalowe Skały, Wrzeszczyn 25 A**

13 września | godz. 12.00–18.00

W poszukiwaniu utraconego dziedzictwa – Ekomuzea Krainy Ducha Gór.

Gospodarstwo prowadzi hodowlę wyjątkowych zwierząt: wrzosówek (pierwotna rasa owcy), danieli, krów rasy Highland, kur oraz królików. Proponujemy: przygodę – zwiedzanie gospodarstwa pełnego niezwykłych zwierząt, poszukiwanie prawdziwego skarbu (wiedzy) – quest po gospodarstwie, wtajemniczenie w historię – prelekcja i prezentacja na temat lokalnych tradycji pasterskich i rękodzielniczych, praktykę u mistrza – warsztaty „Od owieczki do niteczki”, rozsmakowanie się w Krainie Ducha Gór oraz w smaczkach z gospodarstwa.

Zapraszamy do wzięcia udziału w prawdziwej przygodzie – zanurzymy się w tradycji i historii Krainy Ducha Gór i udamy się na poszukiwania prawdziwego skarbu – dziedzictwa kulturalnego tej ziemi. Zaprezentujemy też pozostałe ekomuzea Krainy Ducha Gór: Piernikarstwa z Trzcńska, Serowarstwa z Łomnicy, Tkactwa i naturalnego barwienia tkanin z Chośnicy oraz Tradycyjnego wypieku chleba z Czernicy. Będzie możliwość zapoznania się z ofertą Otwartych Pracowni z Krainy Ducha Gór.

Obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc: tel. 502 252 730,
e-mail: kowalruschil@gmail.com

Organizator

Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Ducha Gór, ul. Daszyńskiego 29,
58-533 Mysłakowice,
Anna Gomułka, tel. 664 008 371, e-mail: sekretariat@duchgor.org

Dojazd

W Siedlęcinie trzeba skręcić na Wrzeszczyn. Dojazd do gospodarstwa jest oznakowany tabliczkami znajdującymi się przy drodze.

foto: A. Kowal-Ruschil

Złoty Stok

Kościół Ewangelicki św. Krzysztofa, pl. Kościelny 2

13 września | godz. 14.00, 15.00, 16.00

20 września | godz. 10.00, 11.00, 12.00

Zwiedzanie z przewodnikiem.

Kościół pw. św. Krzysztofa, patrona miejscowych górników, został zbudowany w latach 1513–1517 (wieża pochodzi z 1543 r.).

Dawny kościół górniczy w obecnej postaci ma formę późnogotyckiej hali z masywną wieżą, pięciobocznie zamknięte prezbiterium i szkarpy narożne. Zwiedzanie wraz z wejściem na wieżę.

Kaplica św. Trójcy wraz z zabytkowym cmentarzem i Mauzoleum Guttlerów, ul. 3 maja

12 września | godz. 12.00, 13.00, 14.00

19 września | godz. 14.00, 15.00, 16.00

Zwiedzanie z przewodnikiem.

Kościół pod wezwaniem św. Trójcy został zbudowany przez ewangelików w 1583 r. jako kaplica cmentarna. W latach 1687–1698 był ewangelickim kościołem parafialnym, później pełnił rolę kaplicy na cmentarzu katolickim. Zbudowany w stylu późnogotyckim był wielokrotnie przebudowywany, po raz ostatni w 1927 r. Obok renesansowego portalu zachowały się płyty nagrobne ostatniego opata i przeora kamienieckiego zakonu cystersów. Przy kaplicy znajduje się jeden z najstarszych cmentarzy w Europie, liczący ponad 500 lat, a jego głównym punktem jest Mauzoleum Guttlerów – wspaniała budowla wymagająca dziś gruntownego remontu.

Oba obiekty są mocno związane z 1000-letnią tradycją górnictwa i hutnictwa złota na tym terenie. Złoty Stok w XVI w. był największym ośrodkiem pozyskiwania złota w Europie, a od XVII w. produkcji arszeniku. Obiekty na co dzień są niedostępne dla zwiedzających. Ich remont i utrzymanie wymaga sporych nakładów finansowych.

Organizator

Centrum Kultury i Promocji w Złotym Stoku, ul. 3 maja 10,
57-250 Złoty Stok,
Aleksandra Wąsowicz,
tel. 723 924 000, e-mail: dyrekcja@zlotystok.pl

Dojazd

Złoty Stok, oddalony od Wrocławia o ok. 90km, od Opola 80 km,
od Kłodzka 18 km, przy drodze krajowej nr 46. Kościół ewangelicki
w pobliżu rynku. Kaplica przy zjeździe z drogi krajowej nr 46 w
kierunku Kamieńca Ząbkowickiego. Parking bezpłatny na rynku.

Redakcja i prace wydawnicze
Agnieszka Szepetiuk-Barańska

Projekt i opracowanie graficzne
Klaudia Maślej-Feluś

Grafika na okładce
Anna Kaszuba-Dębska

Korekta
Maciej Szłapka

ISBN 978-83-61900-82-5

© Copyright by
Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław 2015

www.edd.nid.pl | www.mn.wroclaw.pl
www.muzeumetnograficzne.pl | www.umwd.dolnyslask.pl